

Barweetaab Āyēēng' nyēē kisirchi :Bāwulō Kōōriintēēk

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē:
Kisirē :lēbkēēyiintēēt Bāwulō barwaani ām ārook
chēē ng'eri kung'eetee kasir Kōōriintēēk nyēbo
Taayta ām kēnyiitaab 55 KK (kasee kāāboorunēētaab
Kōōriintēēk nyēbo Taayta). Yoo /kakeekas wōlēē
wuu :ng'aleek chēē miitē, /kiisōōtyinē kule kisirē
:Bāwulō barwaani kumiitē Maketoonnya ām ko-
mostaab tō nyēbo kōōrēētaab Kirikiik, kumiitē ku-
ruutoochinē kaniseetaab Filiibi. Ki kiriinkēēt
nyēē wōō :Kōōriintō ām Akaaya ām komosaata
bo cheeronko nyēbo kōōroonoo. Ibooru :Bāwulō
ām barweenyii kule kimiitē wokuruutoochinē
Kōōriintō subak ānku nyooto ku ruutoonyii nyēbo
sōmōk (kur. 13:1). Matwekaat :ruutoonyii nyēbo
āyēēng' ām Kitaabuutaab Yēyuutēk nteenee /ki-
isōōtyinē kule imuuchē kiyeyakay yoo kimiitē
:inee kutēbunēē Ēfēēsō (Yēyuutēk 19). Twēchē
ām kurkeetaab 2 kule ki ng'waa :ruutooyooto
kuuyu kiiburyoong'to kaniseet ām kēēlto nyēē
kōrōōm. Kimiitē :mwēēnkōōsyēk chēē kibēētii
ānkukwoonii ām kwēēnuutaab kiriinkōōsyēchoo ki
wōōyēch tukwaay (Ēfēēsō āk Kōōriintō). Kun-
yoo, kimā wuuy kuwēētēē :chii komosta ake ākoy
ake. Kikiikumach :Bāwulō kule nto wo Kōōriintō
kurook nto yityo kuyit Maketoonnya, nto mii
yoo wokōōyēēw Kōōriintō, nteenee kikwey kuwo

Maketoonna kurook nto yityo kuwo Kōōriintō. Nto yityo, kung'eetee Kōōriintō ānkumur Make-toonna ankooyeey ākoy Yēerusālēm.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Mānēwoong' :barweenyii nyoo kibo taay āk ruutoonyii ng'aleek chēē kiiyimē biikaab Kiriistō. Kimiitē :biiko kereeryaanto chēē kitay ng'aleekyii koobeek kut koomuuch mbo kukwiil kāāmuukēywēkyii kuu lēbkēeyiin. Kimwooy :bichooto kule ki lēēbiin :Bāwulō nyēbo beesaan. Kunyoo, sirē :Bāwulō barwaani kuyēētē keey kule bēērē keey kōōbooru kule chuulaat :soboonyii. Ikiimchinē ām barwaani biikaab Kiriistō koowaany kāāruruukiisyēetaab beesaanik nyoo kikiikutoow :icheek kēnyiit nyoo kikiikusiirto sibokēētoorētēē mbo ng'eetaabiya chuut ām Yēerusālēm. Nto mii yoo, kōōkomkoom kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kootabaan biiko choo yibu wōōrōōr ankuchuul kiy ake tukul simāchokukōōmchi icheek yoo chōōnii nto kōōbootyi kāāmuukēywēēk choo kiikōōkoochi :Yēyiin, kuwuulyēē ng'al chēbo wōōrōōr. Nteenee māchāktōōs kōōkomkoomunēē kāāmuukēywēēchoo biiko choo kiikōōyēnchi Kiriistō. Ikiimē :barwaani kule māchāktōōs / kiichoomnyo biiko āk Yēyiin. Ibooru :Bāwulō ām kurkeetaab 3 kule wōō :kiirootyēet nyoo lēēl nyēbo soboontaab Tāmirmiryēēt kusiir nyoo bo kēny nyoo iyyoong'unēē kiruutēk.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō Kōōriintēēk ānkumākyi bērer

1 Anii ku Bāwulō nyoo kitoola :Yēyiin āyēku *lēbkēēyiintēetaab Kāārārookiintēēt Yēesu ānkāāboontē keey ng'eetaabiya Tēmētēewō. Kiisubooyook akweek biikaab Kiriistō ām *kiriinkēetaab Kōōriintō kunam wōlēē mii :kanisoosyek tukul chēbo yēēmēetaab Akaaya.

2 Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

Sooysooyēech :Yēyiin ām nyāliluutēkyoo

3 Kusilākoy :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō. Yēyiin ku Baaba nyēē riirēē biich ānkusooysooyē biich ām kēelwookik tukul. 4 Sooysooyēech :Yēyiin ām nyāliluutēk alak tukul sikeesaaysaay :nkacheek choo boonto nyalil ake tukul kuu wōloo kisooysooytēech :inee. 5 Kuu yoo kēēnyāliiltōōsii :acheek miisin ām nyāliluutēkaab Kiriistō, / kēēsooysooyēech miisin kubununēē Kiriistō. 6 Yoo kākēēnyāliilchē :acheek, kukākēēnyāliilchē kule / sikeesaaysaayaak ānkōōriib kiyēē kyōōyēnchi. Yoo /kakeesaaysaayeek acheek ku kubo kule +/ mākēēyētyēēchook sōōmuytoochi nyāliluutēchooto kikēēnyōōru :nkacheek. 7 Kiimoong'tēēnook keey miisin kuuyu kiinkētē kule kuu yoo ōnyāliltōōsii :akweek kuu acheek, kusooysooyook :Yēyiin kuu wōloo sooysooytēech acheek.

8 Mbo ng'eetaabiya, ābērē karaam ōnkēt :nkakweek wusiisyēēt nyēē kiikēēnyōōru ām yēēmēetaab Eesya. / Kikiikiicheech miisin

wuu nyēē / kaakiimuukteech nyēē kikiisōōtē kule kimēētābokēēsobtōōsii. ⁹ Kubooyiit man, kikiikwaameech :ng'uusng'uus wuu nyēē / kikiikiitiilchēēch meet. Kiyēyākiis :ng'aleechu simātākēētiyēē keyy :acheek kāāmuukēywēēkyoo, nteenee kiikēnēē keyy Yēyiin nyoo ing'ēētēē biich meet. ¹⁰ Nyoo kiirāroochēēnēēch meet, makooraraacheech subak. Kiikēnēē keyy inee kule tāsē taay kōōrāroochēēch, ¹¹ nto yooto tukul ōmiitē :akweek ōsoowēēch. Mākubirchi yooto :biiko wōlēē wōō Yēyiin kōōnkōy kubo acheek ām bēurto nyēē kōōkēēnyōōru /kēēwālunēē soowuutēkwaa.

Kiikiim :Bāwulō kule chii :inee nyēē /kiikoosēē keyy

¹² Ng'ālyoontēēt :nyi nyēē kēēng'erēchēē. Mwoowēēch :kāāsōōtēywēēkyoo kule kikiibuur kāāburto nyēē tiliil ānkubo man. Kimēēntōōwēēch :kiirnātēētaab kōōrooni, nteenee kiintōōwēēch :chamateetaab Yēyiin, nto miisin, yoo kikiibuurtooy keyy akweek. ¹³⁻¹⁴ Kēēsirwook ng'aleek chēē rōōtootiin ānkukāsāktōōs yoo koosuman. Kunyi, āboontēē mooyēēt kule ānkoo -mōōmuuchē raat ōnkēt kiyēē kābur nteenee +mōōnkēt kuchurta ām bēsyōōsyēk choo kwoonii. +Moong'erecheeneech acheek kuu yoo +makeeng'erecheenaak :nkacheek bēsyoonoo itiilēē :Mokoryoontēēt Yēesu ng'aleek.

¹⁵⁻¹⁶ Nto kuuyu kwāātinyēē man ng'ālyoontooni, kōkwāāchōb kule āruutoochook akweek yoo

1:8 Yēyuut. 19:23; 1Kōōr. 15:32; 2Kōōr. 4:8 **1:9** Room. 4:17

1:10 2Tēm. 4:18 **1:11** Room. 15:30 **1:12** Yēyuut. 24:16;

1Kōōr. 1:17, 19, 31; 2:13; 2Kōōr. 2:17; Ibu. 13:18 **1:13-14** Filib. 2:16

āwēētii Maketoonnya nto yoo āyēēwu, atyikaanwaak subak sukuyēētyēēchook :ruutoonyuu kunyil āyēēng' nto yityo, ō-āmiisoo yoo āwēētii Yuuteeya. ¹⁷ Ara, ibooru keey kule āyēku chii nyēē -/ mākiikoosēē keey yu kyaaweek kāāsōōtēywēēkyuu? Ara āchōbē :anii ng'aleekyuu sāaruumē kule, “Ēē, wuu nyooto,” ānkāāmiiē āmwooyē subak kule, “Acha, māwu nyoo,” kuu wōloo yēytooy :biikaab kōōrooni? ¹⁸ Māwēēchwēēchē keey :Yēyiin sukung'eet -mākēēmwoowook kule, “Ēē, kēyēyē kiyi,” nto kule, “Acha, -mākēyēyē.” ¹⁹ Nto kurubta keey āk Lakwataab Yēyiin Yēesu Kiriistō nyoo kyāā-āmu :anii lōkōōywēkyii kēēboontē keey Siila āk Tēmētēwō, mēēbērē iruumē :inee kule, “Ēē” nto ku, “Acha” nteenee inee nyoo mwooyē kule, “Ēē” ankoochuurta kuu nyooto. ²⁰ Ānkoo ku chaang' :tukuuk chēē kākuurto :Yēyiin, kuyityiintōōs :tukul kubununēē Kiriistō. Kunyoo, kiikoostoy :acheek Yēyiin kubo Kiriistō kēēmwooyē kule, “Kuwuuyiit nyooto.” ²¹ Yēyiin nkit :nyēē king'oobēēch ānkuyēyēēch acheek āk akweek kēēkich ām Kiriistō. ²² Kiikung'oocheeneech :Yēyiin Tāmirmiryēēt / sikiinkētēēnēēch kule kēyēku cheechii ānkōōboorwēēch :Tāmirmiryoonoo tukuuk chēē mākukōōnēēch.

Kiyēē kikerektā Bāwulō simāruutoochi Kōōriintō

²³ Inkētē mbo :Yēyiin kule yu simāāchōō wōloo bo Kōōriintō, ku kule kimāāmāchē akubeeenaak

1:15-16 1Kōōr. 16:5-6   **1:17** 1Kōōr. 4:18-19   **1:19** Yēyuut. 18:5

1:20 1Kōōr. 14:16; Ng'oong'. 3:14   **1:22** Room. 8:11, 23; 2Kōōr. 5:5; Ēfēēs. 1:13-14; 4:30

ng'aleek. ²⁴ -Mākēēmāchē kēēbāwook kutukul ām wōlēē ōyēnchintooy Kiriistō. Nteenee kēēyēyiisyē :tukul kubo ng'erekweekwook, kukyōōkiilchē ām kāāyēnchinooyēt.

2

¹ Kunyoo kwaasoot kule māmāchāktōōs tāāruutoochook sitākung'woonchook. ² Yoo kāāng'woonchook ku ng'oo subak :nyēē makoong'erechaa yoo mā akweek? ³ Kyaasirwaak kuu nyooto si yoo kāāchōō, mayeya :biiko choo kātēēng'ērēēchoo ānyēēru. Ānkētē man kule yoo ang'erechaat :anii, ōng'ērēkootiin :nkakweek. ⁴ Kyāāsirwook āriirē kukāng'woonchoo. Mēēbērē kyāāyēyē kuu nyooto saayeyaak ōnērēēkiisyē, nteenee kyāāmāchē ōnkēt chamateenyuu nyēē nyikiis nyēē āboontēēnook.

Nyooyeetaab kaat

⁵ Yoo kiikuyib :chii ng'woonin kumēēbērē anii :nyēē kiing'woonchoo miisin, nteenee kiing'woonchook nkakweek sinee. -Māāmāchē ānyikiisyoook ng'aleechu. ⁶ Kiikuyem chiichooto :ng'aleek choo kiing'woonchinēē :biiko chēē chaang'. ⁷ Kunyi, māchāktōōs ra ōnyōōchi kaat ānkōōkiim simabar :nereekiyii. ⁸ Āsoomook kule ōboorchinē chiichooto chamateet. ⁹ Kyāāsirwook āmāchē ānkēt kule ara ōmuuchē ōmuytoochi tyēmiisyēēt ānkōōrubē kiy ake tukul nyēē kyāāmwooyē nto acha. ¹⁰ Yoo kōōnyōōchi chiichoo

---

1:23 2Kōōr. 13:2   **1:24** 2Kōōr. 4:5; 1Bēt. 5:3   **2:1** 1Kōōr. 4:21;
2Kōōr. 12:21   **2:3** 2Kōōr. 13:10   **2:4** 2Kōōr. 7:8   **2:6** 2Kōōr.
7:11   **2:7** Kolos. 3:13   **2:9** 2Kōōr. 7:12, 15

kaat, ānyōōchinē :nkanii kaat yoo ākoo mii :kiy nyēē
 āmāchē ānyōōchinēē kaat. Ānyōōchinē kaat kubo
 akweek ākoonyitē Kiriistō, ¹¹ simeeberbeereech
 :Kibrōkōsyooontēēt kuuyu kiinkētē chōbuutēkyii.

*Kiinēmchi keey :Bāwulō yiisyēētaab Yēyiin ām
 mooyēēt akeenke*

¹² Nto mii yu kawaayit Turoowa kule saa-
 amte lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey
 āk *Kāārārookiintēēt, akas kule kikiikuyootwo
 :Mokoryoontēēt kēēlto. ¹³ Kimaakaalyanaat ku-
 uyu manaanyoorte ng'eetaabiya Tiitō wōlooto.
 Kunyi, kyāābirchi biiko chameetaab keey ānkāāwē
 Maketoonnya.

¹⁴ Nteenee, kusilākoy :Yēyiin nyoo kiiku-
 biirtoowēch Kibrōkōsyooontēēt kubununēē
 Kāārārookiintēēt. Yēyiisyēēnēēch :Yēyiin
 sikiibāroostoochi biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch.
¹⁵ Kēēboonkyinē Yēyiin nyēē anyiny yoo
 kēēmiitē kyoomchinē biiko ng'aleekaab Kiriistō.
 Boonkyinē :lōkōōywēchoo biiko choo / kēēmii /
 kiirāroochē āk choo mii bokubootōōs ām kēēlto
 nyēē teer. ¹⁶ Āsu meet ām wōlēē mii :choo mii
 bokubootōōs, nteenee boong'u soboon ām wōlēē
 mii :choo /kēēmii /kiirāroochē.

Ara, ng'oo nyēē yemaat kwaamtaat lōkōōywēchu
 kāroomēch? ¹⁷ -Mākēēyēyēē :acheek mung'aareet
 ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuu wōloo yēytooy biiko
 chēē chaang'. Nteenee kuuyu Yēyiin :nyēē
 kiiyookwēēch, kēēmwooyē ām mooyēēt akeenke

ng'aleekaab manta chēē kwoonēē wōlēē mii :Kiriistō.

3

Kiyey :yiisyēētaab Bāwulō biiko kuyēk barweet-aab Kiriistō

¹ Ara kēēmiitē :acheek kēēsilē keey yoo / kēēmwooyē kuu nyooto? Ara kookeetebeenaak barwa ake tukul nyēē ibooru wōlēē kēēwuuyē :acheek kuchōōnēē wōlēē ōmiitē nto nyēē / kikēēsirwook akweek, kuu wōloo māktooy :biiko alake? ² Nteenee barweenyoo ku nyēē / kikēēsirchi soboonwēkwook* ānkusumānē :chii ake tukul ānkōōnkēt. ³ Kiyeyaak :yiisyēēnyoo ōyēku barweetaab Kiriistō, āmēēbērē nyēē / kikeesiree kalaamu, nteenee / kikeesiree Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Mēēbērē / kikēēsirchi rwoontōōy chēē tēbēlyēl, nteenee / kikēēsirchi soboonwēkwook āriit.

Wōō :lēbkēēyyēētaab kiirootyēet nyēē lēēl

⁴ Kēētinyēē mooyēēt keeyey yiisyooni bo Yēyiin kubununēē Kiriistō. ⁵ Mā chēēchoo :kāāmuukēywēēk chēē kēēyēyēē yiisyooni nteenee Yēyiin :nyēē kōōnēēch. ⁶ Nto subak, inee :nyēē kiikuyeyeech kēēyēchinē yiisyooni bo kiirootyēet nyēē lēēl. Mārubtooy keey :kiirootyāani lēēl āk kīruutēk choo / kikēēsirchi kiy barak, nteenee rubtooy keey āk tāmirmiryēēt. Yibu :kīruutēchoo

---

2:17 2Kōōr. 4:2; Filib. 1:15-17; 1Tēēs. 2:3, 5, 10   **3:1** Yēyuut. 18:27; 2Kōōr. 5:12; 10:12   * **3:2** Mwooyē :siruutēk alake kule 'soboonwēkyoo'.   **3:2** 1Kōōr. 9:1-2   **3:3** Cherem. 31:33   **3:5** Room. 15:18

sirootiin meet, nteenee kōōnu :Tāmirmiryēēt soboonto.

⁷ Kirubtooy keey :yiisyēētaab kiirootyeet nyoo kibo kēny āk kiruutēk choo /kikēēng'ōōtyi rwaa. Kuchōōnēē :Muusa lekem, kiilēkēchēchē :tokochnyii miisin nyēē kitōōrē koonyekaab biikaab Isrāyēēl kut kimēēmuuchē kukas. Nteenee kimeeymeeyaāt :lēbkēēyyoonoo muut kut wokubēk. Kunyi, yēē ākoo kiimuuchē :yiisyēētaab kiruutēk nyoo kiyibu meet kuchōōnto lēbkēēyyēēt ii, ⁸ ku tyaa :lēbkēēyyēēt nyēē chōōntooy :yiisyēētaab Tāmirmiryēēt nyoo kōōnu soboon! ⁹Yoo ākoo boonto :yiisyēēt nyoo iruustoooy biiko lēbkēēyyēēt ii, ku tyaa sōō :lēbkēēyyēēt nyēbo yiisyēēt nyoo yēyē biiko kuchurta! ¹⁰ Kiyēē /kikēēbērē kēny boonto lēbkēēyyēēt, kumēēkutinyē raat lēbkēēyyo, yoo /kakiikerkeeyee lēbkēēyyēēt nyoo lēēl. ¹¹ Nto yoo ākoo kichōōnto :kiirootyaani kimii kukēēytooy lēbkēēyyēēt ii, /bokeemwa nee nanyuun wōlēē tēē :lēbkēēyyēēt nyēbo nyoo wēētii ākookoy?

¹² Kunyi, kuuyu kiikēnēē keey lēbkēēyyooni bo kibchuulyo, māmii :kiyēē kēēwunyē.

¹³ -Makeekerkeeye Muusa nyoo kiwunyē koonyekyii simakas :Isrāyēēliik inee yu kimii kumēēymēēyootē :lēbkēēyyēēt. ¹⁴ Nteenee kiyaam :biikaab Isrāyēēl mētēwoy ākoy kura. Tākumii :kiy nyēē iyēēnē koonyekwaa yoo /kēēmiitē /kēēsumānē kiirootyeet nyoo bo kēny. -Mēēnēmtooy keey :kiyoo nteenee inēmtooy :kāāmuukēywēēkaab

---

3:6 Luuka 22:20; Yoowa. 6:63; Room. 7:6   **3:7** Chuy. 34:29-30; Room. 5:21; 6:16, 21, 23; 7:24   **3:9** Room. 8:1-2; Kala. 3:10   **3:13** Chuy. 34:33-35

Kiriistō. ¹⁵ Ānkoo mbo kura yoo / kēēmiitē / kēēsumānē kitaabuutaab siruutēkaab *Muusa, kutākukērootiin :koonyekaab biiko. ¹⁶ Nteenee, yoo kātēbi :chii kut kuweech kāāsōōtēywēekyii ankucham Mokoryoontēet, +/ mākiinēm kiyooto kiker koonyekyii.

¹⁷ Kunyi, kōōnu :Mokoryoontēet Tāmirmiryēēt. Nto wōloo miitē :Tāmirmiryēēt kootyaaktaat :chii. ¹⁸ Kēekāsē :acheek tukul choo mākērootiin :koonyekyoo lēbkēēyyēetaab Mokoryoontēet, ānkoo kēekāsē kumeeymeeyaat. / Kēēmii / kēēwēēchwēēchēēch keekerkeyiitu Mokoryoontēet kēētāsē taay kēēnyōōru lēbkēēyyēēt kuchōōnēē wōlēē miitē :Tāmirmiryēēt.

4

Kiibooru ng'ālyoontēētaab manta kutook

¹ Kikōōnēēch :Yēyiin yiisyooni kuuyu kiriireeneech. Kunyoo, mākoy / kēēnyēbēt.

² Kookeesatee keey ng'aleekaab kāāntosuurrāt choo iyēēlē :biiko. Kookeetay kāābērbēēriisyēēt āmākēēkwoonykwoonyē ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Nteenee kiibooru ng'ālyoontēētaab manta kutook ānkēēchāmē koolyeb :chii ake tukul soboonwēkyoo ām taayeetaab Yēyiin. ³ Nto yoo iyēēnootiin

:lōkōōywēchuchoo chu kāroomēch, kōōyēēnootiin ām wōlēē mii :biiko choo mii bokubootōōs.

⁴ Kiikookoor *:Kēniintēet nyoo bāwu kōōrooni bichoo mānēēyēnchi ng'ālyoontēet simakas

---

3:14 Isa. 6:10; Room. 11:25   **3:15** Room. 10:4; 11:7-8; Ēfēēs. 2:15   **3:17** Yoowa. 8:32, 36; Room. 8:2; Kala. 5:1, 13, 18   **3:18** 1Kōōr. 13:12; 2Kōōr. 4:6; Room. 8:29   **4:1** 2Kōōr. 3:4, 6   **4:2** 2Kōōr. 2:17; 3:1; 6:4   **4:3** 1Kōōr. 1:18

lēbkēyyēētaab lōkōōywēchooto kāroomēch choo
ibooru lēbkēyyēētaab Kiriistō. Inee :nyooto
iboorunēē keey :Yēyiin.

⁵ -Mākēēmiitē kēēng'āloolēē keey :acheek,
nteenee kēēmiitē kyoomtooy kule Mokoryoontēēt
:Kāārārookiintēēt ānkēēyēchinē :acheek yiisyēēt.

⁶ Yēyiin nyooto kimwooyē kule, “Kubot
:mēēnānēēt, ānkuchō :lēbkēyyēēt”† ku nyooto
:nyēē kiilebkeey kāāsōōtēywēkyoo kēēnyōōru
lēbkēyyēēt yu kakeekas Kiriistō kōōbooru
wōōyintaab Yēyiin.

Yibwēēch :nyāliluutēchuchoo bērrurtaab kibchuulyo

⁷ Keekerkeeye tērēēn chēē ng'āsng'ās chēē
kēēkoochi :Yēyiin kiyoo bo kwōng'uut sukōōboor
kule kikwoonēē kāāmuukēywēēk wōlēē mii
:Yēyiin, mēēbērē wōlēē kēēmiitē :acheek. ⁸ /

Kokiikiicheeneech komoswookik tukul, nteenee
/ manaakeeruurumeech. Ānkoo kubotwēēch
tonkoy, mābēku :moonikyoo. ⁹ / Kōōkēēwusēēch,
nteenee / manaakeebakaaktech. / Kēēbirēēch /
keemilteech, nteenee / manaakiiwaang'teech.

¹⁰ / Kiinyāliilēēch ām wōlēē kakeebe kuu wōloo
/ kikiinyāliiltooy Yēēsu sukung'eet kōōboorunēē
keey :soboonnyii soboonwēkyoo. ¹¹ / Kēēmii /
kiirēkēērchēēch acheek chu kēēsobchootiin wōlēē
mii :meet kubo Yēēsu, sukung'eet kōōboorunēē
keey yooto :soboonnyii bōōrwoonikyoo chu bēku.

4:4 Yoowa. 12:31; 1Kōōr. 2:6; Ēfēēs. 2:2; Kolos. 1:15; Ibu. 1:3 **4:5**
2Kōōr. 1:24 † **4:6** Toowu. 1:3 **4:6** 2Kōōr. 3:18; 1Bēt. 2:9 **4:8**
2Kōōr. 1:8; 7:5; 11:23-29 **4:10** Room. 6:8; 2Kōōr. 1:5; Kala. 6:17;
Filib. 3:10-11; Kolos. 1:24; 1Bēt. 4:13 **4:11** Room. 8:36

12 Kunyoo, kānyoonwēēch acheek :meet nteenee +mōōnyōōru :akweek soboonto.

13 / Kikeesir kule, “Yu kāāyēnchi Yēyiin, ang'alaal.”† Ām mooyēēt nyēē wuu nyooto, kiyyēnchinē :nkacheek Yēyiin ānkyoomtooy lōkōōywēkyii. 14 Kuu yoo kiinkētē kule nyooto kiing'ēētēē Mokoryoontēēt Yēesu meet ku nyooto :nyēē makoong'eeteeneech nkacheek meet ankoomuteech āk akweek keebe taayeenyii. 15 Bo :ng'aleechu tukul karaamateeng'woong'. Yoo tāsē taay kuchoong'iitu :biiko chēē iyēnchinē Yēyiin, +/ mākēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy miisin /ānkiitōrōr.

16 Kunyoo, mābēku :moonikyoo. Ānkoo sinee / kēēmii / kēēsuusurē bōōrwēk, / kēēmii / kiilēliitēēnēēch kisich, kisich bēsyō ake tukul. 17 Miitē kuyibwēēch :nyāliluutēkyoo chu mābo laat bērrutaab kibchuulyo kukeeytee nyāliluutēchoo tukul. 18 Kunyi, mēēbērē kēēmiitē kiimoong'tēē keey kiyēē / kēēkāsē, nteenee kiimoong'tēē keey kiyēē -/ mākēēkāsē. Kiyēē / kēēkāsē kumābo kibchuulyo, nto nyoo -/ mākēēkāsē kubo :nyoo kibchuulyo.

5

Āmchēēch :yēēmootēēt bōōrto nyēē lēēl

1 Kiinkētē kule yoo /kakiiburyeet kēryōōsyēkyoo ām kōōrooni, mākukōōnēēch :Yēyiin kooriik chēē leelach ānkubo kibchuulyo ām wōliin bo kibkōōnkōy, chēē kimātēēchē :chii. 2 Kutākēētinyē bōōrwoonichuchoo kēēmiitē kiisiilē ānkwoomchēēch

---

4:12 Kolos. 1:24 † 4:13 Tyēēn. 116:10 4:14 1Kōōr. 6:14
4:17 Room. 5:2 4:18 Ibu. 11:1 5:1 2Bēt. 1:14

:yēēmootēt / kiiluumeeneech bōōrto nyēē
lēēl nyoo bo wōliin bo kibkōōnkōy. ³ Yoo /
kaakiiluumeech, -/mākēēnyōōrwēēch kibchuraat.

⁴ Yoo tākēēminyē kēryōōsyēkyoo, kiisiilē
ānkunyikisyēēch :ng'ala kuuyu -mākēēmāchē /
kēēbuutēēch, nteenee kēēmāchē /kiiluumeeneech
bōōrwoonik choo bo kibkōōnkōy sukōōyēēn
*:soboontaab kibchuulyo bōōrwoonichu bēku.

⁵ Kunyoo, Yēyiin :nyēē kiyēyēēch kubo soboonoo
bo kibchuulyo ānkisimkukōōnēēch Tāmirmiryēēt
kuyēk kiy nyēē kēēboorunēē kiyēē +mākēēnyōōru.

⁶ Kunyi, kēētitirootiin ākookoy ānkiinkētē
kule kēēmiitē kēēbēētii kanyoo wōlēē
miitē :Mokoryoontēt ānkoo tākēēboontootē
bōōrwoonichuchoo. ⁷ Kēēminyē kiimoong'tēē keey
Yēyiin āmēēbērē kiyēē kēēkāsē. ⁸ Kēētitirootiin
ānkiikāykooyē keesatee keey bōōri ānkubokiibuurtē
keey Mokoryoontēt. ⁹ Kunyi, kēēsyeēmē
miisin kiing'ereech Mokoryoontēt, ānku yoo
tākēēboontē bōōrwoonikyoo ām kōōrooni nto yoo
kakeebe kibkōōnkōy. ¹⁰ Tookunoot kule ākoy
/ kēēkweryootēēch tukul taayeetaab Kiriistō /
ānkiikumwēēch sukunyōōr :chii ake tukul kiyēē
misyinē kubo kiyēē kiyēyē ām kōōrooni, anku
miyaat :kiyooto nto ku karaam.

Māchāktōōs/kiichoomnyo biiko āk Yēyiin

¹¹ Kuu yoo kiinkēt kule māchāktōōs kiiywēyē
:Yēyiin, kēēchēng'e miisin kēēyisu biiko. Inkētē
:Yēyiin ānkāābērē ōnkētē :nkakweek wōlēē

5:2 Room. 8:22-23, 26 5:4 1Kōōr. 15:53-54 5:5 2Kōōr. 1:22

5:7 1Kōōr. 13:12 5:8 Filib. 1:23 5:10 Yēyuut. 10:42; Room.
2:6; 1Kōōr. 3:13-15; 4:5; 2Kōōr. 11:15; 2Tēēs. 1:7-10

kēēwuuyē :acheek. ¹² -Mākēēmiitē kiikoostoochook keey, nteenee kēēmiitē kēēkōōnook bārooyinto ong'erecheeneech sōōmwoochinē biiko choo tākung'āsēē keey kiyēē mii saang' kusiir yēē kātāng'āsēē keey kiyēē miitē āriit. ¹³ Yoo isōōtē :alake kule kābunwēēch :mētēwoy, ku kubo yiisyēētaab Yēyiin. Nto yoo kēēng'ālōolē ām kēēlto nyēbo kiirnān, kēēyēyē kuu nyooto kubo akweek. ¹⁴ Kērchēēch koong' :chamateetaab Kiriistō kēēyēyē yiisyēētaab Yēyiin, kuuyu kēēchāmchiintōōsii kule kime :chiito akeenke kubo biiko tukul, kunyoo kerkeey nyēē kikēēbēku :acheek tukul. ¹⁵ Kime kubo biiko tukul si nto yityo, mēēbērē mākuminyē :choo sobchootiin kubo icheek keey, nteenee māchāksē kuminyē kubo nyoo kimēē kubo icheek / ankiing'eetee meet. ¹⁶ Kunyi, kuchakee raat kuwo taay, -mēēkēēkāsunēē chii komosta nyoo bo kōōrēt. Ānkoo kikēēkāsunēē sinee Yēēsu yoo kibo taay kēēloto, mēētākēēkāsunēē kēēloto subak. ¹⁷ Kunyoo, yoo bo :chii Kiriistō / kukiikiiluluut kuyēk chii nyēē lēēl. Kiikukeeyta :ng'aleek chēē yōōsēch ānkutoow :chēē leelach.

¹⁸ Kwoonēē :ng'aleechu tukul wōlēē miitē :Yēyiin nyoo kiichoomnyēēch āk inee keey kubununēē Kiriistō. Kiikukōōnēēch yiisyēēt kiichoomtōōsii biiko āk inee ¹⁹ kyoomtooy kule, kiikuchoomnyo :Yēyiin āk kōōrēt kubununēē Kiriistō simēēyit ng'ōōkiswookik chēē kiikuyey :biiko. Kunyoo,

---

5:11 Room. 1:13; 1Kōōr. 4:1-5; 9:22; 2Kōōr. 4:2; 6:4   **5:12** 2Kōōr. 3:1; Filib. 2:16   **5:13** 1Kōōr. 14:18-19   **5:14** Ēfēēs. 3:19   **5:15** Room. 6:3-4; 7:4; 14:7-9   **5:17** Room. 6:4; Ēfēēs. 4:24   **5:18** Room. 5:10; Ēfēēs. 2:16

kōōkukōōnēēch kuut kule kiichoomtōōsii biiko āk inee. ²⁰ Kiiyooktēēch :Yēyiin bokeemwaayte ng'aleekaab Kiriistō. Kunyoo, kēēmwooyē kubo Kiriistō kule māchāktōōs / kiichoomnyo biiko āk Yēyiin. ²¹ Kiyey :Yēyiin Kiriistō nyēē kimātinyē ng'ōōki ake tukul, kōōwut wōlēē mii ng'ōōkiswookikyoo, si nto yityo keechurte kutukul kubununēē Kiriistō.

6

Ng'erēchēē :Bāwulō yiisyēnyii

¹ Kuu yoo kēēyēyiisyē āk Yēyiin, kēēmwoowook kule -mookany kuwo buch :chamateetaab Yēyiin nyoo kyōōnyōōru. ² Mwooyē :Yēyiin kule, “Kyāākāsuung' ām bēsyēētaab chamtaayeet, ānkāāsāruung' ām bēsyēētaab kaararaacheet.”† Āmwoowook kule raat :bēsyoonooto chāmtooy :Yēyiin biiko ānku raat :yēē /kiirāroochē biiko.

³ -Mākēēmāchē kēēyēku kāānākuut ām wōlēē mii :biiko simēēntosuurākoy :yiisyēnyoo. ⁴ Nteenee, kiibooru ām keel ake tukul kule kēēyēchinē Yēyiin yiisyēēt. Kēēmuytooy miisin, kēēnyāliiltōōsii, nyikisyēēch :ng'aleek /ānkiikiichēēch. ⁵ /Kēēbirēēch / ānkēērātēēch, / kēēyēchēēch wōōrōōryēēt ānkēēbirtēēch. Kēēchooyēntōōsii ānkēēbēētēē kuut. ⁶ Kēēyēyē yiisyēēt ām kēēlto nyēē tiliil, kēēsēwunootiin, kēēmuytooy ng'al ānkēēboontē moon chēē leelach. Intōōwēēch :Tāmirmiryēēt ānkēētinyē chamateet nyēbo man. ⁷ Kēēyēyē

5:19 Room. 3:24-26; Kolos. 1:20   **5:21** Yoowa. 8:46; Room. 8:3; Ibu. 4:15   † **6:2** Isaaya 49:8   **6:2** Luuka 4:19-21   **6:4** 2Kōōr. 4:2   **6:6** Room. 12:9

yiisyoonoo subak ām ng'aleek chēbo man, ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ānkēēchōbootiin āk kariik chēbo booryēetaab churtaayeet. ⁸ Kēēyēyē yiisyooni / ankakiikaasteech nto / kamakiikaasteech, yoo / kākēēmwooy ng'aleek chēē miyootēch nto chēē kāroomēch. Kēēyēyiisyē ām kēēlto nyēē churtaat nteenee / kēēmwooyē kule kēēyēku kiblembechiis. ⁹ Kēētookunootiin, nteenee / kēēmōontēēch. Kēēmiitē meet, nteenee kēēsobchootiin. / Kiityōōlēēch, nteenee -/ mākēēbākāchēēch. ¹⁰ Kēēnērēēkootiin, nteenee kēēng'ērēkootiin ākookoy. Kēēyēku bānoon nteenee kēēyēyē / kiibēruur biiko chēē chaang'. -/ Mākēētinyē kiy, nteenee kēētinyē kiy ake tukul.

¹¹ Lēyyē, biikaab Kōōriintō, kāākēēng'āloolwook ām mooyēēt akeenke ānkāākēēng'oong'wook wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkyoo. ¹² -Mākēēmāchē keewunyeenaak :chamateenyoo, nteenee ōwunyēēnēēch :akweek nyēēng'woong'. ¹³ Āng'āloolwook kuu lōkōkyuu, kunyi okany kiikoor tukul, ochameech :nkakweek kuu yoo kēēchāmook :acheek.

-Mānoomtōōs :churtaayeet āk rōkōsto

¹⁴ Biikyoo, -mookany / kiinoomnyook āk biiko choo mānēēyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Mānoomtōōs :churtaayeet āk rōkōsto āmānoomtōōs :lēbkēēyyēēt āk mēēnānēēt. ¹⁵ Māchoomtōōs :Kiriistō āk Kibrōkōsyoontēēt, āmānoomtōōs :chii nyēē kiikōōyēnchi ng'ālyoontēēt āk nyoo mānēēyēnchi. ¹⁶ Mākāsyiintōōs :Kōōtaab Yēyiin

āk āynātōōs. Acheek ku Kōōtaab Yēyiin kuu yoo
mwooyē :Yēyiin kule,

“+Māāming'tē keey bichoo
ānkēēbēesyētootē :tukul.

+Māāyēku Yēyiintēēng'waa
ānkuyēk :icheek biikyuu.”†

¹⁷ Kunyi, mwooyē :Yēyiin subak kule,

“Osatee keey bichoo

āmōōtiiny kiy ake tukul nyēē mā tiliil.”†

Tāsē taay :Yēyiin nyoo bāwu kiy ake tukul kum-
wooyē kule,

¹⁸ “+Maataachaak, māāyēku kōōn

ānku +mōōyēku :akweek lōkōkyuu.”†

7

¹ Chōōrōōnuutēkyuu, kuu yoo /
kōkēēkuurtoowēech tukuuchu kumāchāktōōs
kiitiliil keey ām wōlēē miī :kiy ake tukul nyoo
nyēērēē bōōrto āk tāmirmiryēētaab chii. Nto
yooto, okany kyaam booryēēt keechurte kutukul
ānkiiywēyē Yēyiin.

Kibāybāchi :Bāwulō Kōōriintēēk

² Lēyyē, ochameech subak. Mānāākēyēchi
chii ake tukul ng'ālyoo nyēē miyaat
amanaakeenyeeree ātēbuutēkaab chii ake tukul
āmānāākēēsāsunēē chii ake tukul ām akweek kiy.

³ -Māāmiitē āwēchook. Kisimāmwoowook :anii kule
āchāmook miisin nyēē yoo kābo meet kēēbēku
:tukul, nto yoo kābo soboon, kēēsobchē :tukul.

---

† **6:16** Laawi. 26:12; Cherem. 32:38; Ēsēk. 37:27 **6:16** 1Kōōr.
3:16 † **6:17** Isa. 52:11 † **6:18** 2Sām. 7:14 **7:2** 2Kōōr. 6:13;
12:17 **7:3** 2Kōōr. 6:11; Filib. 1:7

⁴ Atyaakaat yoo āng'āloolwook ānkāāng'ērēkēēnook. Kōōkōōtitiirōo :wōlēē ōmiitē ōbuurtooy nyēē ānkoo āmiitē nyalil, kukōōnoo ng'erekweek. ⁵ Yoo kikeēyitu Maketoonnya, mānāākēēnyōōru mbo bārooyin nyēē kākiimuunyēē. / Kikiinyāliilēēch kibtaman / kikēēwusēēch ānkyoomēēch :ng'ala mēt. ⁶ Nteenee yu kāwokuchō :Tiitō, kēēnyōōru saaysaayeetaab Yēyiin nyoo sooysooyē choo kiikubēk :moonik. ⁷ Mēēbērē /kikeesaaysaayeech sōō baateey kuuyu kichō :Tiitō, nteenee kuuyu kyooyey :akweek kusaaysaayakay :inee. Kimwoowēēch :Tiitō kule kyōōchusyē ānkōōmāchē miisin kule nto okasaa. Kimwoowēēch subak wōlēē ōmāktooy kule nto kēēnoomnyē āk anii. Kunyoo ang'erechaat miisin.

⁸ Ānkoo kiyeyaak :barweenyuu ōchusyē, ābērē manaayey kiy nyēē miyaat. Nteenee kuu yoo kyaakas kule king'woonchook :barwaanaa ām āsiiswēk chēē ng'ēri, asoot kule kyaayey kiy nyēē miyaat sinee. ⁹ Ang'erechaat raat āmēēbērē kuuyu kyōōchusyē, nteenee kule kyooweekse. Kunyi, kyōōchusyē kuu wōloo kimāktooy :Yēyiin, āmāmii :kiyēē miyaat nyēē kikeēyēwook. ¹⁰ Yoo kāchus :chii kukeeywey Yēyiin, kuyēyē :yooto kuweek :chiito, nto yooto +/makiiraraach chiichooto āmāmii :kiy nyēē miyaat nyēē kookuyeyakay. Nto yoo kāmuy kubo kule karub ātēbuutēkaab kōōrooni, kuyibu :yooto meet. ¹¹ Okas baa mbo kiyēē kōōkuyibwook :chusātoonoo: Kookuyeyaak ōsēwu ānkōōtiliil keey. Kookuyeyaak ōburyoong'tē nyoo kiikuyey rōkōs ānkōōmuuyē kubo kiyēē kiikuyeyakay.

Kookuyeyaak ōbuur ōmāchē kiyēē bo manta ānkōōmāchē miisin ochuul ng'ālyoontooni ānkōōng'woonchi chiito nyoo kiikuyey rōkōs. Kuu yoo kwooyey ng'aleechu churtootiin tukul, kōōbooru kule kyoochuurte. ¹² Kunyi, yoo kyāāsirwook, mēēbērē baateey kyāāsirē kubo chiichēē kiikuyey ng'al chēē miyootēch nto mbo kubo nyoo / kiikēyēchi ng'al chēē miyootēch, nteenee kyāāsirē sukung'eet ōnkēt ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin kule kyōōnēmchēēch keey kuyem. ¹³ Ititiirēēch acheek :ng'aleechaa tukul.

Kēēng'ērēkootiin subak miisin keekas kule kobaybay :Tiitō kuuyu kyooyey mētinyii kukaalyan. ¹⁴ Kikyaakaastaak āyooku Tiitō wōloo ōmiitē :akweek, nteenee mānōōntosuuroo. Kōōkēēmwoowunoonwook kwaak manta kunyoo ang'erechaat kule kōyēk man :kiyēē kwāāmwoochi Tiitō kurubta keey āk akweek. ¹⁵ Kunyi, chāmook :Tiitō miisin yoo keesoot kule kyōōkāsi :tukul ng'aleechaa ankootaach inee ām muyātēēt āk bōōtoonik. ¹⁶ Ang'erechaat akas kule āmuuchē amaang'teenaak keey kuchurta.

8

Māchāktōōs kuyēētyēēchinē keey :biikaab Kiriistō

¹ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, āmāchē ōnkēt wōlēē tēē :bēurto nyēē kinyōōr :biikaab Kiriistō ām yēēmēētaab Maketoonnya. ² Ānkoo kimii :bichoo kubuntēē nyāliluutēk, king'ērēkootiin. Ānkoo ki bānoon :bichoo, kileelach :moonikwaa

nyēē kiinēmu keey kōōkooytooy beesaanik chēē chaang'. ³ Kiinēmu :bichoo beesaanik chēē chaang' kut wuu nyēē makoorkuut keey nteenee māmii :chii nyēē kikērchinē koong'. ⁴ Kisaayeech kule kōōkoochinē :nkicheek biikaab Kiriistō ām Yēerusālēm beesaanik. ⁵ Kiyey :bichoo kiy nyēē wōō nyēē kimākiisōōtyinē :acheek. Kuu yoo kiinēmchi keey :bichoo Mokoryoontēēt, kutoorētēēch acheek kootyiich kiyēē mächē :Yēyiin.

⁶ Kunyi, kēēmwoochinē Tiitō chokōōtitirook owaang'te yiisyooni karaam bo kāāruruukiisyēēt nyoo kisimkutoowu :inee. ⁷ Ōmiitē nyēē karaam kurubta keey āk kāāyēnchinooyēēt, wōlēē ōng'ālooltooy, kiirnātēēt, wōlēē ōnēmchintooy keey Yēyiin āk chamateet. Kunyoo mächāksē ōnēmchinē keey kāāruruukiisyooni.

⁸ -Māāmiitē ākērchook koong', nteenee āmāchē akas wōlēē wuu :chamateeng'woong' yoo / kākiikuykuuchiin āk nyēbo alak. ⁹ Ōnkētē wōlēē wuu :chamateetaab Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō. Ānkoo kitinyē :inee tukuuk kuyem, kucham kuyēk banan kubo akweek sukuyeyaak ōnyōōru tukuuk kuyem. ¹⁰ Wōlēē ākāstooy ng'ālyoontooni ām wōlēē ōmiitē :akweek kumiitē kule: Kaykay owaang'te yiisyēēt nyoo kwōōtoowu kēnyiitkoonye, kuuyu akweek :chēbo taay osoot kule ōkooytē tukuuchoo ankooyey man kuu nyooto. ¹¹ Kunyi, otas taay ām yiisyoonoo kut owaang'te sukuyitita :wōlēē kyōōmāktooy. ¹² Yoo chāmē :chii kōōkoochi Yēyiin

8:5 Room. 15:26   **8:6** 2Kōōr. 2:13   **8:7** 1Kōōr. 1:5; 2Kōōr. 9:11

8:9 Mat. 8:20; Filib. 2:6-7   **8:10** 1Kōōr. 7:25

tukuukyii, kukāsē :Yēyiin kiyēē kēēkooyto kurubta keey āk kiyēē boonto :chiichooto mēēbērē kiyēē māboonto.

¹³ Wōlēē kēēmāktooy :acheek mēēbērē kule ōsāru alak kut bōōnyāliilchē :akweek, nteenee kēēmāchē kule kwooyēēch :biiko tukul. ¹⁴ Ōtinyē akweek raat chēē yēmook nteenee mātinyē :icheek. Mii :yēē mākuboonto icheck ku -mōōtinyē :akweek. Kunyi, mākwooyēēch :kiy ake tukul ¹⁵ kuu yoo / kikeesir kule, “Biiko choo kiiruruuch chēē chaang’ mēēbērē kikēēytēē chēē kimāchē, nto choo kiiruruuch chēē ng’ēri mēēbērē kirārchi.”†

Tiitō āk biiko choo kibēētooy keey

¹⁶ Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy nyoo kiikoochi Tiitō mooyēēt nyēē wuu nyeenyuu ām wōlēē ōmiitē :akweek. ¹⁷ Kicham :Tiitō ām ng’erekweek yu kākēēmwoochi kuchō wōloo ōmiitē kuuyu kikiikwoomchi :yēēmootēēt miisin kule nto kasaak. ¹⁸ Kēēmiitē kiiyooku kuchōōnto keey ng’etaabiya ake nyēē siltooy :kanisoosyek tukul kubo wōlēē yēytooy yiisyēēnyii bo amtaayeetaab lōkōōywēk chēē kāroomēch. ¹⁹ Nto miisin kikwey inee :kanisoosyek kule sikeebeete keey bokēēriib tukuuk chēē /kiiruruuchē. Kēēyēyē yiisyooni sikēēkoonyitēē Mokoryoontēēt ānkiiboornēē wōlēē kiinēmchintooy keey kēēyēētyēēchi biiko. ²⁰ Kēēmāchē keetayee keey kēēyēyē kiyēē imuuchē kuyey biiko kōōng’unyng’uunyiiis ām wōlēē kēēriibtooy kiyi /kēērōōbu. ²¹ Kēēriibē keey keekas kule kakeeyey kiyēē bo man ām taayeetaab Mokoryoontēēt āk nyēbo biiko.

22 Kēēmiitē kiiyooku ng'eetaabiya ake kuchōōnto keyy mbo Tiitō. Kiikōōboorwēēch keyy :ng'eetaabiya nyiitēnyi ām kēelwookik chēē chaang' kule boontēē mooyēēt yiisyooni ānku raat miisin, kuuyu imoong'tēēnook keyy :inee kuyem. ²³ Kēēyēchiintōōsii yiisyēēt āk Tiitō ām wōlēē ōmiitē :akweek. Nto mbo ng'eetaabiya alak choo kiikukwey :kanisoosyek kukwa, ku biich chēē yēyē /kēēkoonyit Kiriistō. ²⁴ Kunyoo, ōng'ērēkyi icheek sukukas :kanisoosyek tukul chamateeng'woong' ānkōōnkēt kule kikēētinyē :acheek man yoo kikēēsilook.

9

Ōkooytooy kiy ām moo nyēē lēēl

¹ Ābērē māmāchāktōōs mbo asirwaak kurubta keyy āk kāāruruukiisyēētaab tukuuk choo bo biikaab Kiriistō ām Yēērusālēēm. ² Ānkētē sīnee kule ōboontēē mooyēēt miisin ōyēētyēēchi biiko alak. Ng'ālyoo :nyoo nyēē kwāākoostooy biikaab yēēmēētaab Maketoonnya āmwoochinē kule kuchakee kēnyiitkoonye, ōchōbootiin :akweek ām yēēmēētaab Akaaya ōnēmu tukuuk ānkōōkooytooy. Kuuyu ōchēbchēbēch, kōōkuchēbchēbiitu :nkicheek biiko wōlēē wōō. ³ Nteenee, āmiitē āyooku mbo ng'eetaabiya simāwo buch :kiyēē ing'ērēēchoo kubo akweek kurubta keyy āk yiisyooni āk kule, ōchōbāksē kuu yoo kyāāmwoochinē biikaab Maketoonnya. ⁴ Yoo kāāchōōntē keyy chiito ake tukul nyēbo Maketoonnya ānkēēnyōōrwook

kumānōōchōbāksē, +māāchus, nteenee akweek :chēē +mōōchusyē miisin.

⁵ Kunyoo, kwaakas kule kaykay asaaysaay mbo ng'eetaabiya bokoowaang'ta chōbiisyēēt kurubta keey āk tukuuk choo kikyōōkuurtē ām mooyēēt nyēē lēēl. Yoo kooyey kuu nyooto, mākuyēk kiy nyēē /kēērōōbtooy ām mooyēēt nyēē lēēl āmēēbērē kiy nyēē /kākēēkēr koong'.

Bēurto nyēbo tukuuk choo /kiikooytooy

⁶ Māchāktōōs ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Chii nyoo kachaan kēbuswēēk chēē ng'eri kunyōōru āmiik chēē ng'erinēch. Nto nyoo kachaan kēbuswēēk chēē chaang', kunyōōru āmiik chēē chaang'. ⁷ Māchāksē :chii ake tukul kōōnēmu kiy kukāākōōwoonkyi kule kōōnēm. Māmāchāktōōs kukōōnu kukāmēēchi :moo nto /kukākēēkērchi koong' kuuyu chāmē :Yēyiin chii nyoo kōōnu kiy ām ng'erekweek. ⁸ Imuuchē :Yēyiin kōōbēruurook miisin sōōtinyē tukuuk kuyem. Mākukōōnook kiy ake tukul nyēē ōmāchē sōōtoorētiisyēē ām kāroomnyo ake tukul, ⁹ kuu yoo /kikeesir kurubta keey kiyēē bo man kule, “Kiikooytoot tukuukyii kōōkoochinoot choo kuskusēch. Mākoy /kēēwuutyēē karaamateenyii.”†

¹⁰ Yēyiin nyoo ikoochinē biiko kēbuswēēk kuchaanta ānkōōkoochi mbo subak kiyēē amē, ku nyooto :nyēē mākukōōnook nkakweek kēbuswēēk sōōnyōōru chēē chaang' kubununēē churtaayeeng'woong'. ¹¹ Makuyeyaak :Yēyiin ōboor ām keel ake tukul sōōnēmu chēē chaang' ām mooyēēt nyēē lēēl. Yoo kākēēyibchi :acheek biiko choo māchē /kēēyētyēēchi tukuuk choo kōōrōōbu,

mākubirchi :bichoo Yēyiin kōōnkōy, ¹² Mēēbērē ōmiitē ōyēētyēēchinē biikaab Kiriistō choo māboonto kiy baateey, nteenee kōōnu mbo subak / kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy kunyil chēē chaang'. ¹³ Makookaasta :biiko Yēyiin, kuuyu kōōkōboor :yiisyēēng'woong' kule ōyēēchinē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō. Makookaasta Yēyiin subak ām wōlēē ōnēmuntooy tukuukwook ām mooyēēt nyēē lēēl ānkōōbchēchiintōōsii āk icheek āk mbo chii ake tukul. ¹⁴ Mākusoowook kwaak ām mooyēēt akeenke kubo bēurtaab Yēyiin nyēē wōō miisin nyēē kyōōnyōōru. ¹⁵ Kunyoo, okany kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy kubo Kiriistō nyoo rōōbēwoontēēnyii nyēbo kwōng' uut.

10

Kiyeet keyy :Bāwulō kubo yiisyēēnyii

¹ Mwooyē :biiko alake kule -māākōrōmchook yoo kēēboontē keyy akweek, nto yoo -mākēēboontē keyy, ākōrōmchook. Nteenee yoo āyēyē kuu nyooto āyiswook ām ntusātēēt āk sikēnātēēt kuu wōloo kiyēytooy :Kiriistō. ² Āsoomook kule yoo kāāchōō, mēēbērē bōōyēyoo ākōrōmchook kuu wōloo ākōrōmchintooy biiko choo bēre kēērubē :acheek atēbuutēkaab kōōrooni. ³ Ānkoo kēēminyē kōōrooni, makerkeyy :booryēēnyoo āk nyoo bo biikaab kōōrooni. ⁴ Makerkeyy :kariikyoo bo booryēēt āk chēbo biikaab kōōrooni. Kwoonēē :kariikyoo acheek wōlēē mii :Yēyiin. Tinyē :kariichaa kāāmuukēywēēk kooserweet tukuuk chēē imēertooy :Buunyoontēēt. Kiisērweētē

kwiilat ake tukul ⁵ āk ng'aseetaab keey ake tukul nyēē mächē kule kukwiilē kiirnātēētaab Yēyiin ānkēēbunyē kāāsōōtēywēek tukul sukubayta :Kiriistō. ⁶ Yoo koochamte Yēyiin kuchurta, +mākēēchōb keey kiing'woonchi chooldwookiin ake tukul.

⁷ Mächē ōkāsē ng'aleek kuu wōlēē wuu. Yoo inkētē :chii kubooyiit man kule bo Kiriistō, kumächāktōōs kōōnkēt kule kēēbooyē :nkacheek Kiriistō kuu wōloo wuunto :inee. ⁸ -Mākāsē muyāt ake tukul yoo kaantumeeere kāmūukēywēkyuu kuu lēbkēēyiin nteenee mākooy ayey kuu nyooto. / Kimākēēkōōnoo kāmūukēywēēchu aserweeteenaak nteenee ātitiirēēnook ⁹ simaanyokoortaak ām bārōōnōōkyuu. ¹⁰ Mwooyē :biiko alake kule, “Siru :chiichoo ng'al chēē nyikiisēch ānku kōrōōmēch, nteenee yoo inee nkit :nyēē ng'ālōolē, ku chii nyēē mābo laat āmāyisē biich :ng'aleekyii.” ¹¹ Mächāktōōs kōōnkēt :chiito nyoo isōōtē kuu nyooto kule ng'aleek choo āmwooyē ām bārōōnōōkyuu yoo -māālēēkit, ku chooto :chēē chāāyēyē yoo kāāchōō.

¹² -Māāmächē okerkeeyeena biiko choo ng'āsē keey. I-āyēēchēē keey :ake ām bichoo ake, nto nyoo yēyē kuu nyooto ku sōōriin. ¹³ -Mākēēmächē :acheek keeng'as keey kukeeyta, nteenee kiikuchōbwēēch :Yēyiin kule keeyey yiisyēēt nyēē yityook akweek. ¹⁴ Kuuyu ki acheek :chēbo taay kēēyibwook lōkōōywēk chēē kāroomēch

---

10:4 Room. 13:12; 2Kōōr. 6:7; Ēfēēs. 6:13-17; 1Tēēs. 5:8 **10:5**
 Isa. 2:11-12 **10:6** 2Kōōr. 2:9 **10:8** 2Kōōr. 13:10 **10:11**
 2Kōōr. 13:1-2 **10:12** 2Kōōr. 3:1 **10:13** Room. 12:3; Kala. 2:7

chēbo Kiriistō, mēēbērē kēēmiitē kiiwutēē keey ng'aleechu buch. ¹⁵ Nto subak -mākēēng'āsē keey kukeeyta kubo yiisyēēt nyēē yēyē :biiko alake. Kiyēē kēēmāchē keekas ku kule yoo ōtāsē taay miisin ōkichē ōyēnchinē Kiriistō, kubārāyiitu :yiisyēēnyoo. ¹⁶ +Makyaamtaate yooto lōkōōywēk chēē kāroomēch kyoochi yēēmōōsyēk chuut alak, simakeeng'asee keey yiisyō nyēē kiikuyey :chiito ake. ¹⁷ Nteenee ii, lēyyē, chiito nyoo ng'āsē keey, kumāchāksē kung'āsēē keey kiyēē koyey :Mokoryoontēēt. ¹⁸ -/Mākēēchāmtooy chii nyoo silē keey nkityō kule karaam. Nteenee /kēēchāmtooy nyoo silē :Mokoryoontēēt kule karaam.

11

Bāwulō āk lēbkēēyik chēē mābo man

¹ Ābērē nto ōmuytoochoo ānkoo mbo yoo wuu nyēē kaaberberiitu. Nteenee ānkētē kule ōmiitē ōyēyē kuu nyooto mbo raat. ² Okerkeeye tyēē *ārung'oonyoo nyēē kiikēēkuurtoochi saannyaa nto saantaanaa ku Kiriistō. Kunyoo, māmāchē chokooberbeeraak :chiito ake kuuyu kookuyeya :Yēyiin āriibook -mōōlumootē. ³ Āmoo mēt kule kuu yoo kiimuuchē :eereeneet kukenta Aawa, kōōmuuchē / kēētēwēchook nkakweek ōchuunnyēē soboonng'woong' nyoo kyōōnēmchi keey Kiriistō. ⁴ Ō-āsyinē keey kāānēētuut alak tukul. Chōōnii :chiito ake ānkwoomwook kiyēē māmāmē keey āk kiyēē kikyoomwook kurubta keey Yēēsu, i-ārōōrwook kēēltaab kaararaacheet

10:16 Room. 15:20

10:17 1Kōōr. 1:31

10:18 1Kōōr. 4:4-5

11:1 2Kōōr. 11:19

11:2 Ēfēēs. 5:25-27

11:3 Toowu. 3:1-5,

nyēē mānoomtōōs āk nyoo kikyoomwook :acheek
 ānkwoomwook kurubta keyy āk tāmirmiryēēt ake
 nyēē mā nyoo bo Yēyiin ānkōōyēbchinē yīit. ⁵ Māmii
 :kiyēē biirēēnoo :alake choo ng'āsē keyy kule
 icheek ku *lēbkēeyik chēē wōōyēch. ⁶ -Māāyēku
 sinee ng'ālōoliin tēērērēēwo, nteenee ātinyē
 kiirnātēēt. Ābērē kwookas :akweek kiirnātoonoo
 kuchurta ām kiy ake tukul nyoo kookeyey
 :acheek.

⁷ Ara, ki miyaat ā-āmwook lōkōōywēk chēē
 kāroomēch / āmākēēkwēwoo kiy? Ki miyaat
 āyib keyy ng'wēny sātōrōōrook? ⁸ Kyaacham
 kōōruruukwoo :kanisoosyek alake beesaanik
 sichāā-āmwook lōkōōywēk. ⁹ Nteenee yoo
 kikēēboontē keyy āk akweek ānkubotwoo :kiy,
 manaanyalaak kuuyu kikōōnoo :mbo ng'eetaabiya
 choo kikwoonēē Maketoonnya kiyēē kyāmāchē.
 Kwāāriiboonu keyy kule nto -māākoochi chii ake
 tukul ām akweek nyikiisinto ānkāātāsē taay āyēyē
 kuu nyooto. ¹⁰ Kubooyiit man, kuu yoo kyaalaach
 mantaab Kiriistō, māmii :chii mbo akeenke ām
 yēēmēētaab Akaaya nyēē imuuchē kukerektaa
 amwaay kuu nyooto. ¹¹ Ām nee simaacham
 toorētēēng'woong'? Ara, kuuyu -māāchāmook?
 Inkētē :Yēyiin kule āchāmook.

¹² +Maatas taay ayey kiyēē āmiitē āyēyē
 sāāchoolchi bēy biiko choo māchē kule nto nyōōr
 bārooyinto nyēē kēē-āyēēchēēnēēch keyy ām
 tukuuk choo intumēērēē :icheek. ¹³ Mā *lēbkēeyik

11:4 Kala. 1:6-9   **11:5** 1Kōōr. 15:10; 2Kōōr. 12:11; Kala. 2:6, 9

11:6 1Kōōr. 2:6-16   **11:7** 1Kōōr. 9:12-18; 2Kōōr. 12:13   **11:9**
 Filib. 4:15-18   **11:10** 1Kōōr. 9:15-18   **11:12** 2Kōōr. 11:5; 12:11

:bichoo chēbo man. Tinyē ng'wiiynaneet ānkuyēyē keey wuu nyēē icheek lēbkēēyikaab Kiriistō. 14 Māmii :tōsōosyo ām ng'ālyoontoonoo kuuyu yēyē keey :nkinē Kibrōkōsyoontēēt wuu nyēē inee :nyēē yibu lēbkēēyyēt. 15 Kunyi, mēēbērē ng'ālyoo nyēbo kwōng'uut yoo kayey keey :biiko choo yēchinē Kibrōkōsyoontēēt yiisyēt kuyēk chēē yēyē yiisyēt nyēbo churtaayeet. +/Mabokiiruusta bichoo kurubta keey āk wōlēē wuu :ātēbuutēkwa.

Nyāliluutēk chēē kibuntēē :Bāwulō

16 Āmwoowok subak kule māyibo :chii kule aberber. Nto yoo mii :chii nyēē isōōtē kule aberber :anii, kumāchāksē kutaacha kuu wōloo / kēētooktooy nyoo berber nto anyuun ang'as keey mbo kisich. 17 Yoo āng'ālōolē āng'āsē keey, -māāng'ālōolē kuu wōloo kātāng'ālōoltooy :Mokoryoontēēt nteenee, āng'ālōolē kuu chii nyēē berber. 18 Kuu wōloo ng'āstooy keey :biiko chēē chaang' ām kōōrooni, kany ang'as keey :nkanii kuu nyooto. 19 Kyoocham ōkāsyinē choo bērbērēch kuuyu ōng'oomēch miisin. 20 Nto kubooyiit man, ōkāsyinē mbo choo yēyook ōyēku motwoor, choo sāsunēēnook tukuukwook, choo lātwook, choo yibē keey barak nto mbo choo chuurook. 21 Āmuyoot amwaay kule ākoo kikēēkuskusēch kēēyēwook kuu nyooto.

Nto kiyēē ng'āsēē keey :bichoo, ānkoo āng'ālōolē :anii wuu nyēē aberber, kany ang'asee keey :nkanii nyooto. 22 Yuutayeek :icheek? Ntēē āyēku :nkanii Yuutāyiin. Isrāyēēliik :icheek? Ntēē āyēku :nkanii Isrāyēēliin. Bo kōōtaab Abraam?

Ntēē ābooyē :nkanii kōyooto. ²³ Yēchinē :icheek Kiriistō yiisyēēt? Ntēē āyēchinē :nkanii kusiir icheek. (Āng'āloolē wuu nyēē kāākubunwoo keey :mēt.) Kwaa-am :anii booryēēt kusiir icheek. / Kiikeerataanwaa kibtaman kusiir icheek, / kikēēbiroonwoo kusiir icheek ankyaanamaanunee meet āwut kibtaman. ²⁴ Kiikōōtyōōlēēnoo :Yuutayeeek musyāritiitaab anweet kunyil muut. / Kikiityōōloo areet sosom āk sokool ām bārooyin ake tukul. ²⁵ /Kiikēēmōōrēēnoo syaariit kunyil sōmōk / ankeewiireenaa mbo bēsyēēt ake rwoontōōk. Kyāāwēētēē mwēēnkōōsyēk sōmōk kunyēērāktōōs ām araarayta, kyāābuurēē bēsyēēt ake araaray kuyyeech kut wokwiimēn. ²⁶ Kyāāwēesyētootēē kōōrōōsyēk chēē chaang'. Yooto tukul, kyāāmiitē yēē mii :chii kubo āynōōsyēk, sāsiik, biikaab kōōrēēnyuu āk choo mā Yuutayeeek. Kyāāmiitē subak nyēē miyaat ām kiriinkōōsyēk, suurkwēēnēēt, araarayta āk mbo biiko choo yēyē keey kule biikaab Kiriistō. ²⁷ Kyāāyēyiisyē miisin ā-āmē booryēēt ānkyāāchooyēnē bēsyōōsyēk alak. Kyaakas ng'woonintaab kēmēwuut āk melelta ānkyāārukuutē keey kibtaman. Kimāāboontē sirook chēē yēmoo ānkyoomoo :yoomat. ²⁸ Mā choo baateey, āsōōtē miisin wōlēē wuunto :kanisoosyēk ām kiriinkōōsyēk tukul. ²⁹ Yoo miitē :chiito nyēē kinyēbēt, kitāānyēbēt :nkanii, nto yoo mii :chii nyēē kimii wokōōbootē kāāyēnchinooyēēnyii, kikiikuriikyoo nkanii

---

11:22 Room. 11:1   **11:23** Yēyuut. 16:23; 1Kōōr. 15:10; 2Kōōr. 6:5; Ēfēēs. 3:1   **11:24** Kiruu. 25:3; Mat. 10:17   **11:25** Yēyuut. 16:22; 14:19   **11:26** Yēyuut. 9:23-25; 14:5   **11:27** 2Kōōr. 6:5

āboot nyeenyuu. ³⁰ Nto yēē ākoo yēmāksē ang'as keey, ang'asee keey tukuuk choo ibooru kusuusyēenyuu. ³¹ Inkētē :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō nyoo tōrōōr ākookoy kule -māāng'wiiynānē. ³² Kimii :chiito ake ng'wēnyuutaab bāytooyiintēēt Areeta nyēē kiiyyoonkyinē *kiriinkēētaab Tamaasko. Kimwooy :chiichoo kule / kēēriib kiriinkoonoo / sikeenama, ³³ nteenee / kikiyyokooytēēnoo tiriisyēetaab tōōtēētaab kiriinkoonoo āmiitē mōōntiit. Yooto achililee āwunnyēkyii.

12

Yēyiisyē :kāāmuukēywēēkaab Kiriistō ām wōlēē mii :kusuusyēēt

¹ Māchāksē atas taay ang'as keey ānkoo mākōōnu kiy. Nteenee, kany ang'alaalee ng'oong'uutēk āk tukuuk chēē kiikōōboorwoo :Mokoryoontēēt. ²⁻³ Ānkētē chiitaab Kiriistō nyēē ām kēnyiisyēk taman āk ang'wan choo kiikukeeyta, /kikeesar ām bārooyinto nyēē kisich kuwo barak ānkurēk. Yoo kitākumii bōōrnyii nto kimāmii kumāānkētē, nteenee inkētē :Yēyiin. ⁴ Kikas ām wōlooto ng'al chēē -/ mākyoomu chēē -/ mākēēchāmchinē chii kutwech. ⁵ Āmāchē āng'āsēē keey kiy nyēē wuu nyoo. -Māāmāchē āng'āsēē kiyēē kyaayey nteenee, āng'ērēchēē kusuusyēenyuu. ⁶ Ānkoo kāālē ang'as keey kubo ng'oong'uutēchoo bo kwōng'uut, -maaberber, kuuyu āmiitē yooto

---

11:29 1Kōōr. 4:11-13; 2Kōōr. 4:8-12; 6:5-10; 2Tēm. 3:11 **11:29**
 1Kōōr. 2:3 **11:30** 1Kōōr. 1:31 **11:31** 2Kōōr. 1:23 **11:33**
 Yēyuut. 9:24-25

āmwooyē manta. Nteenee ātāyēē keey sukung'eet -meesoot :chii kule akaraam :anii kusiir wōlēē wuu :kiyēē āyēyē āk nyēē āmwooyē. ⁷ Kiikoochi :Kibrōkōsyoontēēt kateet bōōrnyuu nyēē ikōrē simāātōrōōr keey. ⁸ Kyaasaaysaay Mokoryoontēēt kunyil sōmōk kule kōōnēmtoowoo ⁹ nteenee kumwoowoo kule, “Yēmiing' :chamateenyuu kuuyu churtooy :kāāmuukēywēēkyuu ām wōlēē mii :kuskuusyēēt.” Kunyoo, +maang'as keey miisin ām ng'erekweek kubo kuskuusyēenyuu sukooluumaa :kāāmuukēywēēkaab Kiriistō. ¹⁰ Kiyooto :nyēē yēyoo ang'erech ām kuskuusyēēt, yoo ābuntēē ng'al chēē ng'woonēch, wuuyinwēēk, wusiisyēēt āk nyalil ake tukul kubo Kiriistō. Kunyi, yoo ākāsē keey kule akuskus, ākichoot.

Kyaam mēt Bāwulō :ng'aleekaab Kōōrintēek

¹¹ Aberber yoo āsilē keey, nteenee akweek :chēē kyōōtōōrchoo, kuuyu akweek :chēē kātōōsiloo. -Māābooyē :anii ng'wēny ām *lēbkēēyichu wōōyēch, ānkoo māāwōō. ¹² Kyāāyēwook ām muytaayeet nyēē nyikiis miisin tukuuk chēē ibooru kule anii :lēbkēēyiintēēt nyēbo man. Kiyēyākiis :tukuuk chēbo kwōng'uuat ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin. ¹³ Kiyēē mānāāyibwook akweek ku nyikiisinto, kuu wōloo kyāāyibchintooy kanisoosyek chuut alak. Yēē ākoo ng'ālyoo kis, ōnyōōwoo kaat ām lēēluutyoonoo.

12:6 2Kōōr. 11:16, 30   **12:7** Kāāyiit. 33:55; Āyub 2:6-7; Kala. 4:13-15   **12:9** Isa. 40:29-31; Room. 5:2; Filib. 4:13   **12:11** 2Kōōr. 11:5   **12:12** Yēyuut. 13:6-12; 14:8-10; 16:16-18; 19:11-16; 20:7-12; 28:3-6; Room. 15:19   **12:13** 2Kōōr. 11:7-9

14 Nto raat kuunyi, āchōboot āruutoochook nyēbo sōmōk āmēēbērē āyibchook nyikiisinto kuuyu -māāmāchē tukuukwook nteenee āmāchook akweek nkit. Mākōnōrchinē :lēēkōōy sikiikwaa kiy, nteenee sikiik :chēē kōnōrchinē lēēkōōk. 15 Kunyi ang'erechaat miisin āyēyiisyēē tukuukyuu tukul chēē āboontē kubo akweek. Ām nee sōōchāmoo kisich ānkāāchāmook :anii miisin? 16 Ōmuuchē ocham kule manaayey kunyikisyook :kiy, nteenee imuuchē kumwooy :chii kule kyaaberbeeraak. 17 Ātēēbē kule ii, kilātu ng'oo :bichoo kyāāyooku kukwa wōloo ōmiitē? 18 Kyaasaaysaay Tiitō kuchō wōloo ōmiitē kuchōōnto keey ng'eetaabiya ake. Ara kilātwook :Tiitō? Ara -mēēntōōwēēch :Tāmirmiryēēt akeenke āk inee? Nto -mākiirābchinē kēēlto akeenke āk inee ōō?

19 Abērē kwōōsōōtē kutēē yooto tukul kule yoo kēēmwooyē kuu nyooto, kēēmiitē kēēyēētē keey. Lēyyē, kōkēēng'āloolē ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin kuu biich chēē kiikunam Kiriistō. Mbo ng'eetaabiya, kēēyēyē kiy ake tukul kēēmāchē kiititiirook. 20 Āmuyoot akas kule yoo āchōōnii āmuuchē ānyōōrwook -mōōmiitē ōbuurē kuu wōlēē āmāktooy, āmēēbērē +mōōng'ērēkyi ng'aleek chēē +maamwaay. Iyiimoo mēt kule wuu nyēē tōōwookuutōōsii, ōtuuyiityinē keey moon, ōnyēērchinē keey, ōsooynēnē, ōnchuruurē keey, ōyēyootē seemseemnyeet, ō-āwēsyinē keey ānkōōchuunchuuntōōsii. 21 Āmuyoot mbo kule yoo kāāchōō +mooyeyaa āchus ām taayeetaab Yēyiin nyēē ākoy ānērēēkyi biiko chēē chaang' choo

kichoolwookēnootiin amanaaweek kutayee keey martaayeet āk sikornateet sukutililiitu.

13

Ōrōotootē soboonwēkwook ankoosatee keey miyootyēt

¹ Ruutoonyuu :nyitēnyi nyēbo sōmōk āchōō wōloo ōmiitē. Kubo kwaak yoo kātōok :lēēlis, ānkumwooy :biiko āyēēnku nto ku sōmōk kule kōkāsē kuyēyāktōs, / kiitiil kule wuu nyotoo.

² Miitē :ng'ālyoo nyēē kisimataayeenaak yoo kyāāruutoochook ām baannyuu bo āyēēng'. Kunyoo, tāākētyinē keey ng'ālyoontoonooto ālōō. Āmwoowook kule yoo kāāyēēwu, -māāsooyēē chii ake tukul ānku nyoo kichoolwookēnoot, nto nyoo kōtākuchoolwookēnē. ³ Yotoo yēē +mookas kule āyēyiisyēē kāāmuukēywēēkaab Kiriistō. -Mēēkuskuusyook keey :inee, nteenee yēyiisyēē kāāmuukēywēēkyii. ⁴ Imuuchē / kiisoot kule kimātinyē kāāmuukēy yoo / kikēēkwērtoochinē murtooywoontēēt, nteenee minyēē raat kāāmuukēywēēkaab Yēyiin. Ām kēēlto nyēē wuu nyotoo, kēēkuskusēch :nkacheek, nteenee +mābokēyēyiisyēē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ām wōlēē ōmiitē.

⁵ Kunyoo, ōrōotootē keey ankootyemte keey sookas yoo ōtinyē manta. Nto yoo kookas kule -mōōtinyē Yēēsu Kiriistō, kukōōsuuytē ām kiyēē kōōtyēmchinē keey. ⁶ Ātinyē mooyēēt

---

12:21 2Kōōr. 13:2   **13:1** Kiruu. 19:15; Mat. 18:16   **13:2** 1Kōōr. 4:21; 2Kōōr. 1:23; 10:11; 12:20; 13:10   **13:4** 1Kōōr. 1:25; 2Kōōr. 12:9-10   **13:5** Room. 8:9-13

kule +mookas kule mānāākiisuuytē :acheek ām tyēmiisyēēnyoo. ⁷ Kēēsooyē Yēyiin kule osatee keey kiy nyēē miyaat. Kiyēē bo koomānuut ku kule oyey :akweek kiyēē bo man āmēēbērē kule / kēēsilēēch acheek. ⁸ Mēēmuuchāksē keekwiil keey āk manta, nteenee māchāksē kēērubē manta. ⁹ Kēēng'ērēkootiin ām kuskuusyēēnyoo kātikoo baateey yoo ōkichootiin :akweek. Kēēsooyē :acheek kule ochurte. ¹⁰ Ng'ālyoontoonooto :nyēē yēyoo asir ng'aleechu yoo tāālōō ām wōlēē ōmiitē, si nto yoo āyitu mēēbērē chāākōrōmchook ām kāāmuukēywēēk choo kikōōnoo :Mokoryoontēēt. / Kiikēēkōōno kāāmuukēywēēchoo ātitiirēēnook, āmēēbērē aserweeteenaak.

Kāā-āmiisēēt

¹¹ Ng'ālyoo nyēbo lētuut ii, mbo ng'eetaabiya, ong'erech. Okas kule koochurte, ōkimkimiitu, okany kunoomyo :mētēwookwook ānkōōkoolyoontōōsii. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōbuurtē keey Yēyiintēētaab chamateet āk kaalyeet.

¹²⁻¹⁴ Ōtōrōōchē keey nyēē ōng'ērēkyinē keey. Lēyyē, ōnyōōru :akweek tukul bērrurtaab Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō, chamateetaab Yēyiin āk sinēntaab Tāmirmiryēēnyii. Isubooyook :biikaab Kiriistō tukul ām wōli. Chameetaab keey.

Biibilya Nyēē Tiliil New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928